

Krievijas Federācija

Pašreizējais ekonomiskās situācijas raksturojums

Pēc Krievijas Federācijas Ekonomiskās attīstības ministrija informācijas 2018.gads ir noslēdzies ar 1,8% IKP pieaugumu, kas tomēr ir zem vidējā pasaules IKP izaugsmes tempa. Līdz ar to 2018.gadu Krievijas ekonomikā dēvē par krēslas gadu, bet nākamais tiek sagaidīts kā ekonomiskā rītausma, lai gan tikai ar 1,3% IKP pieaugumu. Tāpat tiek sagaidīts, ka gada sākumā inflācija varētu augt krietni ātrāk, nekā prognozēts, sasniedzot pat 5-6%. 2018.gadā pēc paris gadu pārtraukuma ir auguši iedzīvotāju ienākumi, tiesa tikai par 0,5% gaidīto 3,4% vietā, un jau ir augusi inflācija paaugstinātā PVN gaidās. Starp būtiskajiem gada ekonomikas notikumiem jāmin arī augošie rūpniecības tempi un naftas cenu kritums gada nogalē, kas kopumā gadu liek raksturot kā diezgan stagnējošu.

Būtiski atzīmēt, ka ar 2019.gada 1.janvāri Krievija tiek paaugstināts PVN no 18% uz 20%, kas papildus katru gadu budžetā ienesīs 600 miljardus RUB.

Krievijas Centrālā Banka (CB), kas kopš 2014.gada decembra nebija palielinājusi palielināja bāzes procentu likmi, pēdējo trīs mēnešu periodā to izdarīja atkārtoti par vēl 0,25%. Tagad tā ir 7,75% (bāzes procentu likme tika mērķtiecīgi samazināta, lai stimulētu ekonomisko aktivitāti). Šāds lēmums tika pieņemts reaģējot uz rubļa svārstībām (tās sākās augustā līdz ar dažām ģeopolitisko faktoru izmaiņām – ASV paziņojumiem par jaunām sankcijām un nenoteiktību par to pieņemšanu), kas palielināja inflāciju gandrīz par 1% kopš šī gada sākuma. Tomēr vēl arvien netiek runāts par citu kontroles vai ietekmes rīku piemērošanu finanšu un kredītu politikā.

Kopš 2018.gada septembra ir vērojamas RUB vērtības svārstības un kritums par apmēram 10%. Jāatzīmē, ka šīs ir būtiskākās valūtas kursa svārstības pēdējo pāris gadu laikā. KF CB noteiktais valūtas maiņas kurss 2018.gada 29.decembrī bija 1 EUR=79,66 RUB un 1 USD=69,52 RUB.

Biznesa kontaktu veidošana, biznesa vides raksturojums

2018.gadā ir augusi ekonomiskā sadarbība starp abu valstu uzņēmējiem – ir audzis gan preču eksports, gan imports. Attieksmi pret Latvijas uzņēmējiem kopumā varētu raksturot kā pozitīvu. Lai gan sarunu iznākumu galvenokārt izšķir cena, ko diemžēl negatīvi var ietekmēt RUB vērtības kritums. Krievijas FMCG mazumtirdzniecība aug neskatoties uz sankcijām un zemo pieprasījumu. Tomēr jāņem vērā, ka uzņēmēji ir satraukti par jaunu iespējamo sankciju ieviešanu un biznesa kontaktu veidošanu var ietekmēt, gan pēdējā laika ģeopolitiskie saspīlējumi (Skripaļa lieta Lielbritānijā un ES valstu un ASV pieņemtie pasākumi tās ietekmē, ASV iespējamās sankcijas utt.). Jāatzīmē, ka vēl arvien jūtama ietekme no gada sākumā notikušajiem satricinājumiem Latvijas finanšu sektorā (ABLV bankas likvidēšana, LCB prezidenta I.Rimševiča aizturēšana un izmeklēšanas uzsākšana), kas rada jautājumus potenciālajiem investoriem un Latvija kā valsts zaudē savu reputāciju un potenciālos projektus.

Krievijai īstenojot importa aizvietošanas programmu, kura tiek ārkārtīgi popularizēta, Eiropas uzņēmumi saskaras ne tikai ar pārtikas embargo radītajiem ierobežojumiem, bet dažādi ierobežojumi tiek mākslīgi radīti arī citām precēm (netarifū barjeras, negodīgas konkurences apstākļu radīšana publiskajos iepirkumos, problēmas ar preču sertificēšanu utt.). Tomēr pēdējā laikā publiskā telpā arvien biežāk parādās retorika, ka valsts ekonomikai būtiskāka ir ne tik daudz importa aizvietošana, cik eksporta potenciāla audzēšana.

2018.gada 28.aprīlī Krievijas valdība apstiprināja rīkojumu par 10 preču grupām (tabakas izstrādājumi, smaržas un tualetes ūdens, dažas apģērbi un mājas tekstila preču grupas, apavi, riepas, fotokameras), kas no 2019.gada 1.janvāra būs obligāti jāmarķē ar kontroles zīmēm (pašlaik marķēšana ir obligāta kažokādām un to izstrādājumiem). No 2020.gada obligātā marķēšana tiks piemērota zālēm. Mērķis ir mazināt kontrabandas preču apriti Krievijā. Pozitīvi vērtējams, ka Krievijas muiža ar 20.09.2018. plāno testēt navigācijas plombas tranzīta kravām. Projektu ir plānots realizēt nākotnē attiecībā uz visām tranzīta kravām (par maksu). Tas perspektīvā ļautu caur Krieviju u Kazahstānu vest tās preču grupas (galvenokārt pārtiku), kuru ieviešana Krievijā ir aizliegta, t.sk., lai veiktu tranzīta operācijas.

Perspektīvie sadarbības sektori

Neskatoties uz ekonomisko situāciju un ģeopolitiskajiem riskiem, Krievija nenoliedzami ir interesanta un iespēju pilna Latvijas uzņēmējiem. Tā ir būtisks partneris, gan eksportā (3.lielākais eksporta partneris, 9,1% no Latvijas kopējā eksporta), gan importā (5.lielākais importa partneris, 7,4% no Latvijas kopējā importa). Salīdzinājumā ar 2017. gada I-III.cet. 2018.gada attiecīgajā periodā preču eksports ir pieaudzis par 8%, bet imports ir pieaudzis par 17%. Krievijā Latviju noteikti var minēt kā preces vai pakalpojuma izcelsmes valsti, jo tas ir kā apliecinājums kvalitātei un ekoloģiskumam, partneru uzticamībai.

Kā sektorus ar augstu potenciālu var minēt tūrisma un medicīnas tūrisma virzienus – šajos sektoros Latvija arvien saglabās savu pievilcību. Daudzos gadījumos, kad tūristi nevar atļauties doties dārgos braucienos uz tālajām valstīm vai Eiropas galvaspilsētām, izvēle notiek par labu Rīgai un Latvijai. Patlaban četras avio kompānija airBaltic, Aeroflot, UtAir un RusLine veic tiešos pasažieru avio reisu no Maskavā uz Rīgu, kā arī airBaltic veic tiešos reisu uz Sanktpēterburgu, Kazaņu, Sočiem un Kaļiņingradu, apstiprinot maršrutu pievilcību. Krievija Latvijai tūrisma jomā ir augsti prioritārs tirgus, no šīs valsts Latvijā vēl arvien ierodas visvairāk tūristu. Labas biznesa iespēja paveras medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, kam pašlaik ir iespējas piesaistīt to pacientu plūsmu, kas vairs nevar atļauties braukt ārstēties uz Vāciju vai Izraēlu, bet vēlas saņemt augsta līmeņa medicīnisko aprūpi. Latvijas galvenās priekšrocības ir spēja saviem klientiem piedāvāt konkurētspējīgākas cenas, ātrāku un ērtāku nokļūšanu Latvijā, kā arī apkalpošanu krievu valodā. Atsevišķi jāatzīmē arī tūrisms pierobežas reģionos.

Krievijā arvien pieprasītāka kļūst eko produkcija, dizains, dzīves stils, pat neskatoties ar salīdzinoši dārgākām cenām. Latvija asociējas ar tīru, zaļu, ekoloģisku utt. valsti. Šo patērētāju pārlicību jācenšas izmantot gan Latvijas pārtikas pārstrādes, gan apģērbi, gan citu eko produktu ražotājiem, kas savus potenciālo pircējus varētu meklēt gan premium segmentā, gan specializētajos veikalos, kas orientējas uz ekoloģisku un dabīgu produkciju.

Pārtikas produktu eksports uz Krieviju kopumā ir pievilcīgs dēļ patēriņa tirgus lieluma un Latvijas pārtikas preču labajās reputācijas. Gan patērētāji, gan distributori ir interesi par produkciju hipotētiski ir saglabājuši, tomēr sadarbību veidot daudzos gadījumos ir neiespējami ES pārtikas produktu embargo Krievijā dēļ. Patlaban pārtikas preču embargo uz Krieviju ir pagarināts līdz 2019.gada 31.decembrim.

Joprojām ir spēkā arī “Roselhoznadzor” noteiktais aizliegums Krievijā ievest Latvijā ražotu zivju produkciju. Runājot par tām preču grupām, kuras neskar aizliegumi, Latvijas ražotājiem ir labas izredzes iekarot arī premium segmenta veikalu tīklus.

Neskatoties uz Krievijas mērķtiecīgiem centieniem attīstīt savas ostas un izskanējušajiem paziņojumiem par naftas un citu produktu kravu novirzīšanu no Baltijas uz Krievijas ostām un mērķi līdz 2020.gadam pārtraukt beramkravu eksportu caur Baltijas (t.sk. Latvijas) ostām, kopumā Krievijas tirgus saglabās labu perspektīvu arī transporta nozares uzņēmumiem, Būtisks ir gan kvalitātes, gan izmaksu aspekts, kas Krievijas ostas daudzos gadījumos padara mazāk konkurētspējīgas. Kā negatīvu faktoru jāmin, ka regulāri tiek novērotās problēmas dzelzceļa pārvadājumu saskaņošanā ar RŽD (“Российские железные дороги”). (Jāatzīmē, ka šī gada 9 mēnešos, salīdzinot ar šo pašu periodu 2017.gadā, kravu apgrozījums ostās un pa dzelzceļu pieauga (beramkravas +5%, lejamkravas -14,8%, ģenerālkraavas +19,8). Kravu apgrozījumu Rīgas ostai +4,8%, Liepājas ostai +16.2%, Ventspils ostai -7 un LDZ +8,4%).

Īpaši interesanti sadarbībai varētu būt reģioni, kur ir liela dabas resursu ieguve, apstrāde, ražošana, kas paredz tālāko eksportu un transportēšanu.

Perspektīvā varētu veidoties arī sadarbība zināšanu un tehnoloģiju pārnese jomā. Krievijā, attīstot savu ražošanu, ir nepieciešamas zināšanas iekārtu ražošanā, ražotņu izveidošanā utt. No otras puses, Krievijā ir daudz jaunu Start-up uzņēmumu un izstrāžu, kas vēlas savus projektus realizēt un komercializēt ārpus Krievijas, Eiropas Savienībā.

Kā sadarbībai perspektīvas varētu minēt arī tekstila nozari (trikotāža, apakšveļa, dizains), ķīmijas nozari (farmācija, sadzīves ķīmija, kosmētika) un izglītības sektoru, kas piedāvā Eiropas līmeņa augstākās izglītības programmas, t.sk. krievu valodā un iespējas iegūt starptautiski atzītus diplomus.

Kopumā Latvijas uzņēmēju (gan ražotāju, gan pakalpojumu sniedzēju) interese par Krievijas tirgu ir tradicionāli augsta. Tomēr iespējas tajā jāvērtē kopējās ekonomiskās situācijas Krievijā, rubļa vērtības un valūtas kursa svārstību, samazinātā pieprasījuma un patērētāju pirk spējas, kā arī Krievijas valdības uzstādījumu par savas ekonomikas attīstīšanu kontekstā. Tāpat ne vienu reizi vien ir pierādījies, ka sadarbību var ietekmēt pēkšņi un iepriekš neprognozēti notikumi un lēmumi.

Informācija par Krievijas Federācijas uzņēmēju investīciju aktivitāti, potenciālajiem investoriem un to interesēm.

Vispārējā informācija

Eksperti norāda, ka investīciju aktivitāti Krievijā ietekmē kopējā ekonomiskās situācijas nenoteiktība un saspīlētā situācija finanšu sektorā, kā arī nenoteiktība jautājumā par sankciju pagarināšanu. Tiek pat lēsts, ka bez būtiskām reformām, ilgtermiņā IKP izaugsme nepārsniegs 1-2% gadā, ko ietekmēs tādi faktori kā zema investīciju aktivitāte, novecojusi ražošana un infrastruktūra, dažādi iekšējie strukturālie faktori, nepietiekama biznesa vides uzlabošana, vāja demogrāfiskā situācija, ģeopolitiskā spriedze un sankciju pagarināšana. Šis faktoru kopums var rezultēties kā ilgstošs valsts ekonomikas stagnācijas periods.

ĀTA Krievijā galvenokārt uzkrātas no Kipras, Luksemburgas, Nīderlandes, Virdžīnu salām, Ķīnas (pieaugošs īpatsvars), Īrijas, un Bahamu salām. Ir pieaugusi interese no Āzijas valstīm. Visvairāk investīciju tiek īstenots ieguves rūpniecībā, tirdzniecībā un finanšu sektorā.

Attiecībā uz Krievijas investoru aktivitātēm tendences ir diezgan nemainīgas - pēc KF CB, visvairāk KF ekonomiskie subjekti ārējās tiešās investīcijas veic Kīprā, Britu Virdžīnijas salās, Bermudu salās, Nīderlandē. No NVS valstīm visvairāk tiek investēts Kazahstānā, Baltkrievijā. Jau tradicionāli Krievija visvairāk ir investējusi tirdzniecībā, transportā un sakaros, ražošanā, arī ieguves rūpniecībā.

Ārvalstu kompānijas (arī Eiropas) ik pa laikam nāk klajā ar paziņojumiem par saviem lēmumiem īstenot projektus vai palielināt klātbūtni Krievijā. Tas sakrīt arī ar valstī īstenoto importa aizvietošanas politiku, jo uz vietas Krievijā ražotu produkciju Krievijā realizēt ir krietni vienkāršāk, kā to importēt (kam bieži tiek radīti dažādi šķēršļi). Tādējādi varētu teikt, ka daļa investoru tiek "piespiesti" veikt investīcijas Krievijā, lai nodrošinātu / saglabātu šeit savu klātbūtni. Jāatzīmē arī, ka Krievijas tirgus ir "piemērotāks" lielajiem uzņēmumiem. Mazie un vidējie privātie uzņēmumi neizvēlas Krieviju dēļ tā sauktās "uzticības krīzes". Jāatzīmē, ka pēdējo mēnešu ģeopolitiskie notikumi, kā arī valūtas kursa svārstības to tikai varētu veicināt.

2018.gada sākumā starptautiskās kredītreitingu aģentūras S&P un Moody's paaugstināja Krievijas kredītreitingus, uzskatot, ka riski ir nedaudz samazinājušies (S&P BBB- "stable", Moody's – Ba1, "positive"). Fitch patreiz noteiktai reitings ir BBB-, "Outlook positive". Vienlaicīgi jāatzīmē, ka tiek atzīmēti divi faktori. Pirmkārt, Krievija neatgādina valsti, kuras investīciju reitings būtu "atkritumu" līmenī vai ļoti tuvu tam, otrkārt, parādoties jaunām sankcijām, reitingi var atkal mainīties (pazemināties).

Vēl joprojām, pateicoties patreizējai ekonomiskajai situācijai, zemajiem kredītreitingiem un ES sankcijām, ir apgrūtinātas Krievijas iespējas aizņemties naudu no investoriem. Piekļuve finanšu tirgiem ir aktuāla problēma, kas ietekmē Krievijas uzņēmumu iespējas attīstīties, veikt investīcijas, pārkreditēties.

Par investīcijām pievilcīgākajiem reģioniem tradicionālu tiek uzskatīti Maskavai tuvumā esošie reģioni (Kaluga), Sanktpēterburga un Ļeņingradas apgabals, rūpnieciski attīstītie reģioni Sibīrija un Pievolga (Tatarstāna, Nižgorodska, Uljanovska, Samāra, Saratova, Volgograda). No visām ĀTI, kas ieplūst Krievijā, apmēram 60% tiek veiktas Maskavā, Maskavas apgabalā un Pēterburgā, šīs pilsētas nezaudē un nezaudēs savu investīciju pievilcību. Tomēr vērojams, ka arvien biežāk reģioni spēj piedāvāt pat labākus nosacījumus projektu realizēšanai, ko Maskavā objektīvi traucē tādas problēmas kā dzīves dārdzība, dārgais nekustamais īpašums, transporta problēmas, ierobežotas iespējas attīstīt ražošanu. Reģionos tiek aktīvi veidotas un promotētas Speciālās Ekonomiskās zonas un dažādi industriālie parki.

Latvijai Krievija ir nozīmīgs investors un Krievija ir viena no lielākajām valstīm – investorēm. Kā liecina Latvijas Bankas dati, 2017.gada beigās Krievijas ĀTI īpatsvars veidoja 1,5 milj. EUR no kopējām uzkrātajām ārvalstu tiešajām investīcijām (ĀTI) Latvijā, ierindojoš Krieviju 3.vietā starp valstīm – investorēm Latvijā reģistrēto uzņēmumu pamatkapitālā.

Latvija potenciālajam Krievijas investoram ir pievilcīga dēļ tuvuma ES tirgum, transporta infrastruktūras, kultūras un valodu zināšanām, darba spēka izmaksām, nodokļu atlaidēm speciālās ekonomiskās zonās, iespējām iegūt uzturēšanās atļaujas, kā arī Krievijas uzņēmumu klātbūtnes. Izvietojot daļu ražošanas procesu Latvijā, kā izcelsmes vietu var norādīt ES, bez tam, ievadot izejvielas it īpaši no Eiropas un precī eksportējot, it īpaši uz Eiropu, ir būtiski vienkāršāka sertificēšana un muitas procedūras un izmaksas. Potenciāli labākās investīciju izvietojuma vietas varētu būt speciālās ekonomiskās zonas, biznesa parki. Krievijas investoram ļoti pievilcīgas liekas iespējas iegūt ES līdzfinansējumu, kurš nav jāatgriež un nemaina kapitāla daļu sadalījumu uzņēmumā. Drošā ES tiesiskā vide un valūtas risku minimizācija ir galvenie argumenti, kas pašlaik Krievijas uzņēmumiem liek apsvērt Latviju, kā investīciju mērķa valsti.

Jāņem vērā fakts, ka, labi pārzinot Latvijas biznesa vidi, Krievijas uzņēmēji paši pieņem lēmumus un veic darījumus, izmantojot draugu, paziņu, esošo partneru atbalstu, nevis vēršas valsts pārvaldes struktūrās, lai gan iespējams, ka informāciju par investīciju iespējām, vidi, atbalsta programmām, projektiem pirmo reizi ir dzirdējusi pasākumos, kuros ir sniegtas LIAA prezentācijas vai arī no LIAA reklāmas publikācijām.

Ja salīdzinām ar Igauniju un Lietuvu, tad kopumā visām Baltijas valstīm ir diezgan līdzīgas pozīcijas, ja runājam par biznesa vidi un iespējām, ko piedāvājam investoram. Tikai katra konkrētā investīciju projekta kontekstā varam redzēt, ka vienreiz izšķirošais faktors ir konkrēta lokācija, citā, iespēja uzreiz sākt ražošanu, vēl citā infrastruktūra vai darbaspēka pieejamība utt. Būtisks ir jautājums, cik komfortabli investors kopumā jutīsies valstī. To varētu saukt par emocionālo izvēli. Šajā ziņā Latvijai ir vairāk priekšrocību, kā mūsu kaimiņvalstīm. Latvijā krievu valoda ir izplatītāka, kā Lietuvā un Igaunijā, kas atvieglo gan biznesu, gan sadzīvi. Šeit ir visiem zināmā jūra un Jūrmala, un Vecrīga un daudz citu pozitīvu emociju vai atmiņu. Latvijā daudziem ir draugi, radi, biznesa partneri, citu Krievijas uzņēmumu, kas te veiksmīgi strādā, piemēri. Igaunija uzņēmējiem no Krievijas bieži šķiet tāda vairāk Skandināviski, bet Lietuva pārāk nacionāli orientēta. Tiesa gan, ka par visām trīs valstīm ir daudz nepamatotu aizspriedumu, kas negatīvi ietekmē ne tiek investīcijas, bet arī tirdzniecību un citus projektus.

Vērojams, ka par Latviju interesējas uzņēmumi, kas strādā ar Eiropas tirgiem vai vēlas tajos ieiet. Latvija ir interesanta kā vieta, kur veikt daļu ražošanas vai ražošanas beigu fāzi. Potenciāli Latvija varētu būt pievilcīga vidēji lieliem uzņēmumiem, kas ir pilnīgi neatkarīgi no valsts vai tās akcionāriem savu lēmumu pieņemšanā, nodarbojas ar ražošanu ar augstāku pievienoto vērtību. Kā perspektīvie sektori varētu tikt minēti ķīmija (gan industriālā, gan sadzīves, ķermeņa kopšanas utt.), pārtikas ražošana, elektronika, arī transporta nozare.

Krievijas uzņēmējiem Latvija asociējas ar sakārtotu biznesa vidi, saprotamiem spēles noteikumiem un valsts atbalstu saviem ražotājiem.

Sagatavoja Latvijas ārējās ekonomikas pārstāvniecības Krievijas Federācijā vadītāja

I. Strupkāja